

Arkadiusz Radwan*

ZAŁOŻENIA DO USTAWY O SĄDZIE RYNKU KAPITAŁOWEGO

Na zlecenie Giełdy Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie Instytut Zaawansowanych Studiów Prawnych im. Profesora Maurycego Allerhanda z siedzibą w Krakowie, powszechnie znany jako Instytut Allerhanda, opracował w 2018 r. koncepcję wydzielenia w polskim wymiarze sprawiedliwości specjalistycznego sądu dla spółek publicznych.

Założenia do tzw. „ustawy o Sądzie Rynku Kapitałowego” przygotował adw. dr. hab. Arkadiusz Radwan, we współpracy z r. pr. Michałem Bobrzyńskim, LL.M (Harvard), r. pr. Kamilem Nowakiem oraz dr. Krzysztofem Grabowskim – współpracownikami naukowymi Instytutu Allerhanda.

Prezentujemy dokument w oryginalnej formie przekazanej Zarządowi GPW 5 grudnia 2018 r.

Pojęcia kluczowe: rynek kapitałowy, sąd specjalistyczny

I. Wstęp

1. Niniejsze Założenia (dalej: Założenia) do ustawy wprowadzającej Sąd Rynku Kapitałowego zostały przygotowane na zlecenie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie (Zlecniodawca).

* Arkadiusz Radwan, adw. dr. hab.; prof. Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie; dyrektor Polskiej Akademii Nauk, Stacja Naukowa w Wiedniu, prezes Instytutu Allerhanda w Krakowie; ORCID: 0000-0003-3087-3497.

2. Przedmiotem Założeń jest przygotowanie koncepcyjne i wdrożeniowe Projektu legislacyjnego pod roboczym tytułem „Sąd Rynku Kapitałowego” (dalej: Projekt), tj. ustawy o utworzeniu wydzielonego sądu korporacyjnego dla spółek publicznych.

II. Cele projektowanej regulacji

3. Głównym celem Projektu jest:
 - (i) z punktu widzenia polityki gospodarczej Państwa – poprawa międzynarodowej konkurencyjności polskiego rynku kapitałowego dzięki zwiększeniu jego wiarygodności oraz poprawa efektywności w zakresie dostarczania kapitału dla gospodarki, co wymaga odczuwalnej poprawy sprawności i fachowości wymiaru sprawiedliwości w dwóch kluczowych obszarach: (a) sądowego nadzoru nad działalnością administracji publicznej (*public enforcement*), oraz (b) egzekwowania praw i dochodzenia roszczeń przez uczestników rynku kapitałowego (*private enforcement*);
 - (ii) z punktu widzenia interesu publicznego – podniesienie poziomu zaufania uczestników rynku oraz poprawa warunków uczciwego konkurowania na rynku kapitałowym i finansowym (*level playing field*) poprzez redukcję przestrzeni dla nieuczciwych praktyk za pomocą prewencji generalnej (wyższy stopień sankcjonowania i penalizowania zachowań sprzecznych z prawem);
 - (iii) z punktu widzenia uczestników rynku – zapewnienie emitentom, inwestorom, bankom, ubezpieczycielom, towarzystwom funduszy inwestycyjnych, firmom inwestycyjnym i innym uczestnikom rynku efektywnych rozwiązań instytucjonalnych i proceduralnych, które pozwolą na poprawę egzekwowania prawa spółek oraz prawa rynku kapitałowego i finansowego i jednocześnie zapewnią większą przewidywalność prowadzenia działalności gospodarczej, pozyskiwania kapitału oraz inwestowania. Chodzi tutaj o zapewnienie uczestnikom rynku bardziej efektywnego (dostępność, szybkość, jakość) systemu załatwiania spraw rejestrowych i rozstrzygania sporów na tle prawa spółek i prawa rynku kapitałowego/finansowego, w tym także rozstrzygania w przedmiocie odwołań od decyzji administracyjnych wydawanych przez regulatorów rynku finansowego oraz o odpowiedzialności cywilnej i karnej piastunów organów i innych

podmiotów. Uczestnicy rynku powinni być wobec wymiaru sprawiedliwości nie jedynie stronami bądź uczestnikami sprawowania władzy sądowniczej, ale także odbiorcami usługi publicznej świadczonej na wysokim poziomie i w sposób przyjazny dla stron/uczestników.

4. Pobocznym celem Projektu jest przeprowadzenie pilotażu legislacyjnego, który – po jego ewaluacji (ex-post OSR, tj. następcza Ocena Skutków Regulacji) – będzie mógł stanowić źródło inspiracji dla całego systemu prawa, a przez to pozwoli na poprawę konkurencyjności polskiej gospodarki (co powinno także znaleźć odzwierciedlenie w miernikach, takich jak międzynarodowe rankingi, zwłaszcza *Doing Business*). Dorobek wyspecjalizowanego sądu rynku kapitałowego będzie mógł być wykorzystany jako cenny materiał w pracy koncepcyjnej nad stworzeniem innych sądów wyspecjalizowanych.
5. Środkiem do realizacji zdefiniowanych wyżej celów jest utworzenie wyspecjalizowanego sądu – Sąd Rynku Kapitałowego, (dalej również jako: SRK). Tym samym opisane tutaj cele będą mogły zostać wpisane w szersze przedsięwzięcie, jakim jest reforma polskiego wymiaru sprawiedliwości.
6. W zależności od ostatecznie przyjętego zakresu kognicji takiego sądu, do rozważenia pozostają inne nazwy – w szczególności Sąd Rynku Finansowego (dalej: SRF). Niektóre spośród spraw, które w niniejszych Założeniach są przewidziane dla właściwości SRK, mają charakter spraw z zakresu rynku finansowego.

III. Potrzeba poprawy egzekwowania prawa spółek oraz prawa rynku kapitałowego i finansowego

7. Efektywność systemu prawnego jest determinowana z jednej strony przez rozwiązania prawa materialnego, z drugiej zaś przez instytucjonalne i proceduralne gwarancje jego stosowania i egzekwowania. W obszarze prawa spółek postępuje stopniowa konwergencja w zakresie rozwiązań materialnoprawnych. Mimo to jego efektywność, której jedną z miar jest poziom ochrony wspólników (inwestorów) mniejszościowych, co z kolei rzutuje na koszt finansowania własnego (*equity*), pozostaje zróżnicowana. Stopień i zakres harmonizacji a nawet ujednolicenia prawa materialnego, przynajmniej w Unii Europejskiej, jest jeszcze większy w obszarze regulacji rynku kapitałowego i finansowego, który jest w dużej mierze przedmiotem rozporządzeń i dyrektyw unijnych. Transponowanie europejskich i transplantowanie obcych rozwiązań material-

noprawnych jest jednak zazwyczaj łatwiejsze, niż zapewnienie funkcjonującego otoczenia instytucjonalnego, na które składają się sprawne i kompetentne instytucje sądowe, nadzorcze i regulacyjne.

8. Ujednolicenie czy unowocześnienie prawa materialnego samo w sobie nie daje jednak wystarczającej przewagi konkurencyjnej w wyścigu o inwestycje, w wyścigu o inkorporacje czy w szeroko pojętej konkurencji systemowej gospodarek. Równie ważny, a niekiedy nawet jeszcze ważniejszy jest aspekt instytucjonalny i proceduralny. Decyduje on bowiem o rzeczywistym kształcie „prawa w działaniu” (*law in action*) i o efektywności systemu prawnego.
9. Mimo istnienia stosownych uregulowań w prawie materialnym, brak funkcjonujących rozwiązań instytucjonalnych sprawia, część przepisów prawa rynku kapitałowego i finansowego pozostaje w Polsce bez praktycznego znaczenia. Dotyczy to przykładowo dochodzenia naruszeń przez firmy inwestycyjne obowiązków związanych z ochroną inwestora przewidzianych w dyrektywie MiFID II¹ i w rozporządzeniu MiFIR², czy też ochrony inwestorów nabywających papiery wartościowe na podstawie udzielonych im przez emitenta informacji (odpowiedzialność prospektowa).
10. Zapewnienie właściwych rozwiązań instytucjonalnych nabiera szczególnego znaczenia w sytuacji, gdy aktualnie na rynku finansowym znacząca ilość środków inwestycyjnych pozyskiwana jest przez instytucje finansowe w ramach ofert prywatnych (niepublicznych), często do struktur o elastycznej polityce inwestycyjnej, lokującej środki pieniężne w aktywa o ograniczonej płynności (np. spółki niepubliczne, pakiety wierzytelności, nieruchomości). Słabość ochrony uczestników rynku finansowego w tym zakresie dobitnie uwidaczniają niektóre sprawy, które w ostatnim okresie przyciągnęły uwagę szerszej opinii publicznej.
11. Potrzeba stworzenia właściwych rozwiązań instytucjonalnych uzasadniona jest również częściowym odchodzeniem od tradycyjnych form pozyskiwania finansowania w związku z dynamicznym rozwojem technologicznym np. technologii blockchain, który to rozwój zazwyczaj wyprzedza proces legislacyjny, pozostawiając część

¹ MiFID 2 – *Markets in Financial Instruments Directive II* (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE).

² MiFIR – *Markets in Financial Instruments Regulation* (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 600/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniające rozporządzenie (EU) nr 648/2012).

rynku finansowego poza obszarem regulacyjnym, przynajmniej na pewien okres czasu, przez co potencjalna ochrona inwestorów będzie musiała zostać oparta na zastosowaniu przepisów ogólnych. Oznacza to, że potrzeba znajomości materii, a nie tylko samych przepisów, będzie narastała, a bez tej znajomości trudno będzie mówić o efektywnym egzekwowaniu prawa i zapewnieniu funkcjonującego reżimu prawnego, chroniącego uczestników rynku.

12. Ważnym komponentem rozwiązań instytucjonalnych jest ich kultura organizacyjna i filozofia działania. Te elementy nie poddają się prostej zmianie legislacyjnej, mogą być jednak stymulowane przez przemyślane rozwiązania ustawowe i okołoustawowe. Chodzi tutaj w szczególności o właściwe wyważenie między „świeżym startem”, mającym umożliwić zaszczepienie nowej, przyjaznej kultury organizacyjnej, a kontynuacją, która pozwoli na skuteczne wkomponowanie wprowadzonych rozwiązań instytucjonalnych w system wymiaru sprawiedliwości.

IV. Sądownictwo – między władzą publiczną a usługą publiczną

13. Sądownictwo jest zazwyczaj ujmowane jako jedna z władz (trzecia władza, mająca równoważyć dwie pozostałe, według tradycyjnego ujęcia *trias politica*) a jej działalność to wymiar sprawiedliwości. Taka kwalifikacja jest prawidłowa, ale nie jest ona wyczerpująca. Na sądownictwo należy jednocześnie spojrzeć jako na szczególny sektor usług publicznych świadczonych dla osób fizycznych i prawnych oraz innych jednostek organizacyjnych. Usługi te obejmują przede wszystkim rozstrzyganie sporów, ale także inne czynności (np. prowadzenie rejestrów i dokonywanie do nich wpisów, powoływanie kuratorów, wyznaczanie biegłych etc.). Zadaniem państwa jest dostarczanie usług publicznych na możliwie najwyższym poziomie.
14. Stopień zaspokojenia zapotrzebowania na usługi, w tym także na usługi publiczne z zakresu wymiaru sprawiedliwości i rozstrzygania sporów, wyznacza triada: dostępność, jakość, szybkość.
15. Dostępność jest określana zwłaszcza przez takie parametry jak koszt (przystępność cenowa) i odległość (dostępność geograficzna). Odległość dzieląca usługobiorcę od usługodawcy, mimo iż bywa wyróżniana jako osobny wyznacznik dostępno-

ści, jest w gruncie rzeczy również czynnikiem w dużej mierze kosztowym. Bezpośrednie elementy kosztowe to opłaty sądowe oraz wydatki na doradztwo prawne zastępstwo sądowe (honoraria adwokackie/radcowskie). Pośrednio koszt finansowy zależy jednak także od sprawności postępowania, w tym zarządzania sprawą przez sąd (*case management*), której jest prostą pochodną, ponieważ sprawność rzutuje na wymiar zaangażowania profesjonalnego doradcy prawnego (pełnomocnika), tj. czasochłonność zastępstwa i czynności przygotowawczych. Z tego też powodu dostępność łączy się w pewien sposób z szybkością.

16. Szybkość jest wyznaczana przez czas, jaki upływa od wszczęcia postępowania do załatwienia sprawy. Zapewnienie rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie jest pojmowane wręcz jako konstytuowany element sprawiedliwości – w myśl przypisywanej Williamowi Ewartowi Gladstone'owi maksymy: „spóźniona sprawiedliwość to niesprawiedliwość”.
17. Jakość rozstrzygania sporów przez sądy jest determinowana przez prawidłowość, tj. poprawność merytoryczną (trafność) rozstrzygnięć, a także ich przewidywalność, co wiąże się z powtarzalnością (utrwalanie linii orzeczniczej) oraz spójnością (aksjologia prawa). Poprawność (trafność) rozstrzygnięcia to jego zgodność z postulatami sprawiedliwości i efektywności ekonomicznej. Ponieważ to właśnie stosowanie prawa, jako jego konkretyzacja, decyduje o rzeczywistym wpływie norm na zachowania adresatów tych norm, efektywność ekonomiczna oceniana jest przez to, jakiego rodzaju bodźców (do zachowań bądź zaniechań) orzecznictwo sądowe dostarcza adresatom norm konkretyzowanych w procesie stosowania prawa. Stopień oddziaływania bodźca jest zależny od tego, na ile jest on utrwalony, co wiąże się z przewidywalnością i powtarzalnością rozstrzygnięć sądowych. W ten sposób orzecznictwo tworzy standardy (wzorce zachowań), zwłaszcza w tych obszarach, w których ustawodawca posługuje się klauzulami generalnymi (należyta staranność, dobra wiara, dobre obyczaje etc.). Ma to szczególne znaczenie w rozstrzyganiu o odpowiedzialności piastunów organów.

V. Potrzeba specjalizacji w wymiarze sprawiedliwości

18. Specjalizacja jest motorem rozwoju ekonomicznego, o czym pisał już w 1776 r. Adam Smith. Dotyczy to nie tylko produkcji, ale także usług. W usługach prawnych prywatnych (doradztwo prawne) doszło w minionych latach do daleko idącej specjalizacji. Potwierdza to rynkowy trend: wyspecjalizo-

wane kancelarie (duże – „departamentowe”, jak również małe – „butikowe”) zyskują udział w rynku kosztem praktyk uniwersalnych. Jednocześnie większość dużych kancelarii ma swoją główną lub jedyną siedzibę w Warszawie. Zestawienie tych dwóch prawidłowości daje następujący obraz: postępująca specjalizacja zbiega się z narastającą koncentracją terytorialną. Ta ostatnia jest możliwa dzięki rosnącej roli narzędzi teleinformatycznych umożliwiających zdalne świadczenie usług, a także dzięki coraz lepszej infrastrukturze komunikacyjnej (transportowej).

19. Opisane wyżej przemiany sektora usług prawnych prywatnych tylko w ograniczony stopniu znajdują swoje odzwierciedlenie w ewolucji organizacji wymiaru sprawiedliwości.

W sądownictwie specjalizacja pozostaje w tyle za trendem obserwowanym w kancelariach prawnych, jednocześnie dostępność terytorialna sądu zachowuje prymat nad koncentracją kompetencji w mniejszej liczbie lokalizacji. W wielu przypadkach podejście takie jest uzasadnione – dotyczy to zwłaszcza dostępu do wymiaru sprawiedliwości w powszednich sprawach cywilnych osób fizycznych takich jak: spory sąsiedzkie, sprawy odszkodowawcze, spadkowe, rodzinne, zagadnienia prawa pracy i ubezpieczenia społecznego i in. We wszystkich wymienionych materiach bliskość geograficzna będzie w istotnej mierze determinowała faktyczną dostępność usługi publicznej dostarczanej przez państwo (wymiar sprawiedliwości i rozstrzyganie sporów), a tym samym praktyczną możliwość realizacji konstytucyjnego prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji).

20. Bliskość terytorialna nie odgrywa porównywalnej roli w zakresie rozstrzygania większości sporów dotyczących dużych podmiotów gospodarczych, takich jak spółki publiczne. Jednocześnie wartość ekonomiczna takich sporów (która stanowi szerszą kategorię, niż wartość przedmiotu sporu w znaczeniu proceduralnym), czyli ich wpływ na gospodarkę jest często bardzo duża. Dodatkowo spory takie zazwyczaj – pośrednio bądź bezpośrednio – dotyczą szerokiego grona rozmaitych interesariuszy. Niektóre z podmiotów będących spółkami publicznymi są jednocześnie istotnymi podmiotami odgrywającymi istotną rolę we wrażliwych sektorach, takich jak finanse czy energetyka, mają zatem znaczenie systemowe bądź znaczenie dla bezpieczeństwa publicznego. Wszystko to stanowi dodatkowy element podnoszący rangę szybkości i jakości rozstrzygania sporów względem dostępności terytorialnej sądu. W wielu

zresztą przypadkach już dziś centralizacja jest przesądzona – dotyczy to odwołań od decyzji Komisji Nadzoru Finansowego (dalej: KNF), które rozpatruje Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie. Spółki publiczne nawet jeśli mają siedziby w różnych miejscowościach, w pewnym zakresie znajdują się zatem w obszarze jurysdykcji warszawskiej. Dotyczy to także relacji emitent – spółka prowadząca rynek regulowany, którą jest Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie.

21. W sposobie organizacji usług prawnych publicznych (rozwiązywania sporów) dominuje tradycyjne podejście, które bliskość geograficzną przedkłada nad specjalizację. Dotyczy to również sporów gospodarczych: wydziały gospodarcze sądów okręgowych usytuowane są bowiem w aż 20 lokalizacjach (miastach). Prymat dostępności terytorialnej nad koncentracją wiedzy fachowej w sądzie wyspecjalizowanym może być uzasadniony dla typowych spraw o zapłatę, ale jest znacznie bardziej dyskusyjny dla złożonych sporów korporacyjnych, a jeszcze bardziej dla spraw dotyczących odpowiedzialności za naruszenie norm prawa rynku kapitałowego.
22. Według art. 12 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – *Prawo o ustroju sądów powszechnych*, Dz.U. 2018, poz. 23, ze zm. (dalej: p.u.s.p.) sąd rejonowy dzieli się obligatoryjnie na wydziały: cywilny i karny; fakultatywnie (opcjonalnie) zaś na wydziały: rodzinny i nieletnich, pracy, ubezpieczeń społecznych (ewentualnie pracy i ubezpieczeń społecznych), gospodarczy, ksiąg wieczystych, egzekucyjny (w życie od 1 stycznia 2019 r.). Stosownie do art. 16 § 1 p.u.s.p. sąd okręgowy dzieli się obligatoryjnie na wydziały: cywilny i karny; fakultatywnie (opcjonalnie) zaś na wydziały: pracy, ubezpieczeń społecznych (ewentualnie pracy i ubezpieczeń społecznych), gospodarczy, kontroli danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych. Dodatkowo istnieją nieliczne sądy wyspecjalizowane: Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Sąd Unijnych Znaków Towarowych i Wzorów Wspólnotowych (zob. szerzej, punkt IX niżej). W ramach sądów gospodarczych funkcjonują wydziały „specjalistyczne” (na szczeblu rejonowym), a to: Wydział Gospodarczy Rejestru Zastawów, Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego i Wydział Gospodarczy dla spraw upadłościowych i restrukturyzacyjnych. Pozostałe sprawy gospodarcze pozostają w kognicji „zwykłych” wydziałów gospodarczych (zwanymi niekiedy potocznie „wydziałami gospodarczymi-procesowymi”).
23. Wyodrębnienie wydziałów gospodarczych nie prowadzi jednak do rzeczywistej specjalizacji, ponie-

waż sprawy gospodarcze reprezentują szeroki wachlarz problemów prawnych z różnych obszarów, dla których w ramach kancelarii prawnych tworzy się często osobne departamenty. Tymczasem zakres kognicji sądów gospodarczych, wyznaczony pojęciem sprawy gospodarczej, pozostaje szeroki. Art. 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (tekst jedn. Dz.U. 2016, poz. 723, ze zm.) ujmuje sprawę gospodarczą w następujący sposób (dodano rozstrzelony druk wskazujący na sprawy korporacyjne):

1. *Sprawami gospodarczymi są sprawy ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej.*

2. *Ponadto sprawami gospodarczymi są sprawy:*

1) *określone w ust. 1, choćby którakolwiek ze stron zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej;*

2) *ze stosunku spółki oraz dotyczące roszczeń, o których mowa w art. 291-300 i art. 479-490 [KSH]³;*

3) *przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub o naprawienie szkody z tym związanej oraz o zakazanie albo ograniczenie działalności zagrażającej środowisku;*

4) *między organami przedsiębiorstwa państwowego;*

5) *między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór;*

6) *z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego;*

7) *o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem, jak również innemu tytułowi egzekucyjnemu, obejmującemu roszczenia, które, gdyby były rozpoznawane przez sąd, należałyby do właściwości sądów gospodarczych;*

8) *o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem, jak również innego tytułu wykonawczego obejmującego roszczenie, które, gdyby było rozpoznawane przez sąd, należałoby do właściwości sądów gospodarczych;*

³ Chodzi o odpowiedzialność cywilną członków zarządu, członków rady nadzorczej, założycieli, likwidatorów, rewidentów i innych osób – za działania opisane w przytoczonych przepisach dotyczących spółki akcyjnej i spółki z o.o., a mocą odesłania (art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.) – także spółki komandytowo-akcyjnej.

9) o ustalenie, że orzeczenie sądu lub rozstrzygnięcie innego organu państwa obcego wydane w sprawie gospodarczej podlega albo nie podlega uznaniu;

10) inne, przekazane przez odrębne przepisy.

24. Dodatkowo duża część spraw dotyczących spółek publicznych ma obecnie charakter publicznoprawny, związany z publicznym nadzorem nad rynkiem kapitałowym i rynkiem finansowym. Za naruszenie obowiązków ustawa przewiduje liczne sankcje administracyjnoprawne. Od decyzji KNF przysługuje skarga do Sądu Administracyjnego w Warszawie a następnie skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego (dalej: NSA). W NSA funkcjonuje wprawdzie o odrębna Izba Gospodarcza, mimo o jednak zakres rozpatrywanych przez nią spraw jest bardzo szeroki, co utrudnia specjalizację. Dodatkowo polski model nadzoru sądowego nad działalnością administracji (w tym przypadku przede wszystkim KNF) jest co do zasady kasatoryjny, co ogranicza merytoryczną kontrolę ze strony sądu. Prowadzi to w naturalny sposób do uwypuklenia kwestii formalnych (kontrola prawidłowości proceduralnej).
25. Współistnienie drogi cywilnej przed sądem powszechnym i drogi sadowoadministracyjnej przed sądem administracyjnym prowadzi do dualizmu: te same naruszenia mogą być przedmiotem rozstrzygnięć sądów powszechnych i administracyjnych (np. naruszenie przepisów mających na celu ochronę inwestorów na rynku kapitałowym może prowadzić zarówno do nałożenia kary pieniężnej przez KNF (*public enforcement*) jak i być źródłem roszczeń inwestorów (*private enforcement*). Uzasadnia to akumulację kompetencji w ramach jednego, wyspecjalizowanego sądu oraz stosowanie zbliżonej filozofii – skupienie się na merytorycznej stronie rozpatrywanych przez sąd spraw.

VI. Wady i zalety sądów wyspecjalizowanych (wąskoprofilowych)

26. Istnieje wiele argumentów, które przemawiają za specjalizacją w wymiarze sprawiedliwości realizowaną przede wszystkim poprzez powoływanie do życia sądów wyspecjalizowanych. Do najważniejszych argumentów zalicza się następujące:
- (i) Sądy wyspecjalizowane (wąskoprofilowe) mogą rozwiązywać spory prawne bardziej efektywnie i wydajnie, ponieważ sędziowie w nich orzekający są ekspertami w danej wąskiej dziedzinie prawa. Specjalizacja sędziów ogranicza czas konieczny na bada-

nie zagadnień prawnych, w których sędzia nie jest ekspertem. Ponadto sędziowie sądów wyspecjalizowanych częściej rekrutują się z rynku, tj. z grona byłych praktyków danej dziedziny prawa, co sprawia, że wszechstronnie znają i rozumieją zagadnienia, które mają rozstrzygać (również od strony „biznesowej”).

- (ii) Sądy wyspecjalizowane zwiększają efektywność rozstrzygania sporu poprzez redukcję czasu potrzebnego na przedstawienie stanu prawnego sędziom przez profesjonalnych pełnomocników. Pełnomocnicy nie muszą „z ostrożności procesowej” prowadzić szerokiego wywodu prawnego z elementami „edukacyjnymi”. Dzięki temu pisma i inne czynności procesowe mogą od razu skupiać się na istocie sporu.
- (iii) Ograniczeniu ulega nieprawidłowość polegająca na przemieszaniu roli sądu i biegłego – w praktyce nierzadko dochodzi do przenoszenia na biegłego części pracy związanej z wykładnią prawa (wbrew zasadzie *Iura novit curia*), kiedy granica między wiadomościami specjalnymi a biegłością w określonej dziedzinie prawa jest – przynajmniej dla sądu orzekającego – nieostra. Dotyczy to wielu materii technicznych oraz takich, które wymagają dobrego wyczucia problemów leżących u podstaw rozpatrywanej sprawy. Spośród spraw istotnych dla rynku kapitałowego i finansowego, sprawami takimi mogą być zagadnienia dotyczące złożonych instrumentów finansowych, zagadnienia dotyczące manipulacji na rynku kapitałowym oraz ujawniania i wykorzystywania informacji poufnych, czy też problemy wyceny przedsiębiorstw (uzasadnienie dla zastosowania różnych metod w różnych stanach faktycznych). W takich przypadkach opinia biegłego zawiera często rozbudowaną część edukacyjną, mającą na celu wyjaśnienie sądowi, na czym w istocie polega problem. W niektórych przypadkach opinia biegłego, zamiast stanowić pomoc dla sądu, staje się w swojej istocie rozstrzygnięciem sprawy co do zasady, a sądowi pozostaje jedynie orzeczenie wysokości sankcji. Tym samym *de facto* to biegły, a nie sąd, rozstrzyga sprawę pod względem merytorycznym, co jest wątpliwe ustrojowo i konstytucyjnie (zob. też akapit nr 53 niżej).
- (iv) Sądy wyspecjalizowane charakteryzują się lepszym zarządzaniem sprawami (*case management*), które wynika zarówno z większego doświadczenia sę-

dziów w danym typie spraw (i umiejętności identyfikacji zagadnień kluczowych na wstępie) jak również z podobieństwa spraw, które trafiają do sądu wyspecjalizowanego, co pozwala na optymalizację procedur. Umożliwia to jednocześnie poprawę efektywności sądu w zakresie ustaleń faktycznych, poprzez zawężanie postępowania dowodowego do środków dowodowych mających znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu.

- (v) Postępowanie przed sądem wyspecjalizowanym jest stosunkowo mniej sformalizowane. W sądzie „uniwersalnym” jedynym wspólnym elementem postępowań są kwestie proceduralne, w których sąd ma duże doświadczenie. Rodzi to po stronie sądu pokusę ukrywania za parawanem formalizmu deficytów znajomości prawa materialnego w danej wąskiej dziedzinie oraz braków w zrozumieniu natury spornej sprawy. Sąd wyspecjalizowany, który jest biegły w prawie materialnym i posiada głębokie zrozumienie natury problemów, które musi rozstrzygać, będzie mniej skłonny do biurokracji, a bardziej skory do szybkiego zajęcia się istotą problemu. Może to być także katalizatorem przemiany kulturowej w sposobie komunikacji sądu ze stronami oraz sposobu prowadzenia spraw (obniżenie nieufności, obniżenie stresu, propagowanie przyjaznego nastawienia do stron, większe poszanowanie czasu uczestników postępowania, lepsza kultura komunikacji).
- (vi) Orzeczenia sądów wyspecjalizowanych charakteryzują się wyższą jakością oraz przewidywalnością z powodu większego doświadczenia sędziów. Może to zredukować liczbę apelacji i uchylanych wyroków.
- (vii) Poszerzeniu ulega przestrzeń do pozasądowego załatwiania sporów. Większa przewidywalność orzeczeń pozwala na precyzyjniejsze określenie tzw. BATNA (*Best Alternative to a Negotiated Agreement*; dosł. najlepsza alternatywa dla negocjowanego porozumienia – koncepcja rozwinięta w ramach *Harvard Negotiation Project*), gdzie antycypowany wyrok sądowy stanowi alternatywę dla wyniku negocjacji. Dodatkowo aktywny i wiarygodny dla stron sąd może już na etapie postępowania skutecznie skłonić strony do zawarcia ugody.

27. W nauce podnosi się także argumenty przemawiające bądź to przeciwko tworzeniu sądów wyspecjalizowanych bądź też stanowiące zwrócenie uwagi na pewne mankamenty i szczegól-

ne wyzwania związane z powoływaniem takich sądów. Dlatego też poniżej wymienione zostaną wady i zagrożenia związane z tworzeniem sądów wyspecjalizowanych.

- (i) Sądy wyspecjalizowane charakteryzują się większym ryzykiem ich upolitycznienia czy podatnością na wpływy grup interesów, ponieważ istnieje większe przełożenie między działaniami zmierzającymi do uzyskania wpływu na obsadę personalną czy przychylności sędziów zasiadających w takim sądzie a prawdopodobieństwem, że dany sędzia będzie orzekał w danej sprawie albo kształtował linię orzeczniczą (zagrożenie niezależności sądów).
- (ii) Skoncentrowanie spraw w jednym sądzie o ograniczonej liczbie sędziów zwiększa liczbę interakcji między tymi sędziami a pełnomocnikami, co może powodować powstanie uprzedzeń w trakcie orzekania (zagrożenie niezawisłości sędziowskiej).
- (iii) Sądy wyspecjalizowane mogą okazać się stosunkowo bardziej zamknięte na napływ świeżych idei. Jednocześnie pewna wsobność sądów wąskoprofilowych może zwiększać ryzyko przyjmowania błędnych linii orzeczniczych (co łączy się z ryzykiem wpływu na tę linię czynników politycznych czy grup lobbujących).
- (iv) Sądy wyspecjalizowane mogą napotykać większe trudności z rekrutacją najlepszych kandydatów na sędziów, ponieważ praktyka uniwersalna może być bardziej interesująca i dawać większe perspektywy awansu.
- (v) Istnienie sądów wąskoprofilowych może skłaniać powodów do taktycznego skupiania się na sprawach marginalnych, wypadkowych, albo odwrotnie – szerszych, aby uciec kognicji sądu specjalistycznego, którego przewidywalne orzeczenie mogłoby być dla nich niekorzystne. W ten sposób może dojść do specyficznego zjawiska *forum shopping* polegającego na tym, że powód „sztucznie” wybiera inną podstawę prawną (szerszą bądź węższą), aby „uciec” od właściwości rzeczowej sądu wyspecjalizowanego. Mogłoby to mieć miejsce, gdyby przykładowo właściwości SRK poddane zostały spory uchwałowe stypizowane w Kodeksie spółek handlowych (powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały – art. 425 k.s.h., powództwo o uchylenie uchwały – art. 422 k.s.h.), co otwierałoby drogę do wnoszenia do zwykłych wydziałów gospodarczych sądów okręgowych powództw o ustalenie nieistnienia uchwały na podstawie art. 189 k.p.c.

28. Powyższe wyliczenie z jednej strony zalet i szans, z drugiej wad i zagrożeń pozwala na konkluzję, że waga zalet i szans przewyższa wagę wad i zagrożeń. Dodatkowo, o ile trudno znaleźć alternatywę dla specjalizacji, o tyle roztropne zaprojektowanie sądu specjalistycznego pozwala na uniknięcie bądź ograniczenie większości spośród wyliczonych wyżej wad i zagrożeń. Dlatego też tworzenie sądów specjalistycznych uznać należy za kierunek pożądany. Doświadczenia państw obcych (zob. punkt X niżej) wzmacniają tę tezę.

VII. Sprawność wymiaru sprawiedliwości dla podmiotów gospodarczych jako konstytucyjny nakaz optymalizacyjny

29. Prawo do sądu jest prawem konstytucyjnym. Art. 45 ust. 1 Konstytucji przewiduje, że „każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Prawo to zawiera w sobie nie tylko samo istnienie drogi sądowej, ale także postulat szybkości („bez nieuzasadnionej zwłoki”), i materialnej oraz formalnej prawidłowości rozstrzygnięcia („sprawiedliw[e] i jawn[e] rozpatrzeni[e] sprawy [...] przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”). Przy wykorzystaniu zaproponowanych przez Ronalda Dworkina („Biorąc prawa poważnie”, tłum. T. Kowalski, Warszawa 1998, s. 56 i n.) i Roberta Alexy’ego („A Theory of Constitutional Rights”, Oxford-New York 2002, s. 6 i n.) klasyfikacji praw polegających na wyróżnieniu *reguł* (ang. *rules*, niem. *Regeln*), tj. norm kategorycznych, definitywnych oraz *zasad* (ang. *principles*, niem. *Prinzipien*), czyli racji *prima facie*, tj. nakazów optymalizacyjnych (niem. *Optimierungsgebot*), można z art. 45 ust. 1 Konstytucji wyprowadzić dwie rodzajowo odmienne normy prawne: (i) prawo do sądu rozumiane jako istnienie drogi sądowej, będące *regułą*, tj. normą kategoryczną, oraz (ii) postulat szybkości i prawidłowości (fachowości i rzetelności) rozstrzygnięć sądowych, stanowiący *zasadę*, tj. nakaz optymalizacyjny.
30. Kwestia istnienia drogi sądowej jest rzadko kontrowersyjna w sprawach z zakresu prawa spółek. Przykładem takiej kontrowersji są spory wycenowe mogące powstać na gruncie prawa do ustąpienia ze spółki europejskiej uczestniczącej w fuzji transgranicznej: art. 18 ustawy o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej (Dz.U. 2005 nr 62 poz. 551, ze zm.) nie przewiduje bowiem drogi sądowej dla rozstrzygania takich sporów, przyjmując osta-

teczność wyceny sporządzonej przez biegłego. Inne sporne przypadki związane z drogą sądową dotyczą nie tyle jej istnienia, ile dostępnych trybów postępowania – por. art. 509 § 3 k.s.h. wyłączający dopuszczalność zaskarżenia uchwały łączeniowej ze względu na zastrzeżenia dotyczące wyłącznie stosunku wymiany udziałów lub akcji łączących się spółek. W pozostałym zakresie ewentualne wątpliwości dotyczące drogi sądowej w sprawach korporacyjnych dotyczą kwestii konstytucyjnych gwarancji dwuinstancyjności (art. 176 ust. 1 Konstytucji), co stanowi uszczegółowienie reguły przewidującej drogę sądową (art. 45 ust. 1 Konstytucji). W zakresie spraw dotyczących sądowego nadzoru nad publicznym egzekwowaniem prawa rynku kapitałowego (*public enforcement*) właściwe są sądy administracyjne rozpatrujące skargi na decyzje KNF – tutaj problem dotyczy nie tyle istnienia drogi sądowej, ile zakresu kognicji sądu administracyjnego – przyjęty model kontroli sądowej jest bowiem co do zasady kasatoryjny.

31. Z nakazu optymalizacyjnego w rozumieniu R. Alexy'ego, któremu odpowiada Dworkinowska kategoria „wymogu polityki prawa”, wynika powinność ustawodawcy poszukiwania i dostarczania rozwiązań ustrojowych i instytucjonalnych mających na celu jak najwyższy stopień zaspokojenia oczekiwań obywateli co do szybkości i prawidłowości rozstrzygania sporów przez sądy. Zasady nie są, co do ich urzeczywistnienia, oceniane binarnie (0/1), ale stopniowo – stopień ich urzeczywistnienia może być różny i jest determinowany między innymi kolizjami z innymi zasadami oraz ograniczeniami w zakresie środków, jakie mogą być przeznaczone na realizację określonej polityki (tu: ograniczone nakłady budżetowe na sądownictwo). Przykładem takiej kolizji jest napięcie między postulatem zapewnienia dużej dostępności sądów w znaczeniu terytorialnym, co wymaga ich rozproszenia w skali kraju, a postulatem fachowości, który łączy się ze specjalizacją, co z kolei wymusza koncentrację spraw w mniejszej ilości sądów. Względna waga czynnika kosztowego, będącego pochodną m.in. dostępności geograficznej, przedstawia się odmiennie dla osób fizycznych w ich typowych sprawach życiowych (segment „konsumencki”), odmiennie zaś dla podmiotów gospodarczych, zwłaszcza dużych spółek handlowych (segment „biznesowy”). Na tle tego rozróżnienia, konstytucyjne gwarancje prawa do sądu w znaczeniu zasady – normy optymalizacyjnej – należy odczytywać w ten sposób, aby dla tej pierwszej kategorii (segment „konsumencki”, tj. osoby fizyczne w sprawach „typowych”) pozostać przy prymacie dostępności, również w wymiarze geograficznym (faktyczna dostępność drogi sądowej), podczas gdy dla tej drugiej kategorii (segment „biznesowy”, tj. przedsiębiorcy)

skupić się na możliwie największym stopniu urzeczywistnienia postulatów szybkiego („bez nieuzasadnionej zwłoki”), fachowego („przez właściwy [...] sąd”) i rzetelnego („sprawiedliw[ie] i jaw[n]ie [...] przez [...] niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”) rozstrzygnięcia sporu. Przemawia to za poszukiwaniem rozwiązań poprawiających szybkość i jakość rozstrzygnięć sądowych sporów gospodarczych, w tym zwłaszcza korporacyjnych, nawet kosztem dostępności terytorialnej sądu właściwego. Rozwiązaniem takim jest specjalizacja i koncentracja spraw w wyspecjalizowanym sądzie. Koncentracja może okazać się konieczna dla zapewnienia „masy krytycznej” wpływu nowych spraw, aby racjonalne było utrzymywanie stałego sądu bądź wydziału powołanego do ich rozpatrywania.

32. Specjalizacja, o jakiej mowa, będzie stanowić odpowiedź na wymienione wyżej postulaty konstytucyjne – nakazy optymalizacyjne wg Alexy’ego; wymogi polityki prawa wg Dworkina – a to: (i) postulat szybkości – w ten sposób, że wyspecjalizowany sąd szybciej będzie w stanie skupić się na najważniejszym elemencie sporu, co zredukuje konieczność prowadzenia wszechstronnych wywodów prawnych i szerokiego postępowania dowodowego „z ostrożności procesowej” i pozwoli skupić się od razu na sednie sporu. Jednocześnie koncentracja wzmacnia jednolitość, a przez to przewidywalność orzecznictwa, co umożliwia ugodowe, często pozasądowe, *ergo* jeszcze szybsze, rozwiązanie wielu spraw; (ii) postulat fachowości (prawidłowości materialnej) – w ten sposób, że fachowy sąd z większym prawdopodobieństwem będzie wydawał wyroki zgodne z postulatami sprawiedliwości i efektywności ekonomicznej (sądowa konkretyzacja prawa jako bodziec do działań/zaniechań *pro futuro*); (iii) postulat rzetelności (prawidłowości formalnej) – w ten sposób, że koncentracja spraw korporacyjnych w mniejszej ilości specjalistycznych sądów zredukuje ryzyko zaistnienia sytuacji, w których stroną sporu korporacyjnego jest spółka będąca głównym pracodawcą w regionie i posiadająca przez to zdolność do choćby pośredniego wywierania wpływu na sąd.

VIII. Założenia metodologiczne

33. Punktem odniesienia dla realizacji Projektu są krajowe i międzynarodowe doświadczenia z zakresu tworzenia sądów wyspecjalizowanych (specjalistycznych, wąskoprofilowych) – zob. punkt X niżej.
34. Projekt łączy ze sobą podejście imitacyjne (nawiązanie do wyselekcjonowanych, dobrych praktyk międzynarodowych oraz przetartych szlaków krajowych) z podejściem inno-

wacyjnym. Takie podejście służyć ma z jednej strony możliwie najlepszej trans- i implantowalności projektowanych rozwiązań do istniejących krajowych rozwiązań systemowych, z drugiej zaś w możliwie najwyższym stopniu urzeczywistnić główny cel Projektu, jakim jest poprawa konkurencyjności polskiego rynku kapitałowego.

35. Prawidłowa realizacja zamierzonych celów będzie wymagać skoordynowanych działań wykraczających poza zagadnienia struktury i kognicji sądu (zagadnienia ustrojowe) i obejmie takie kwestie jak: elektroniczne repozytorium oraz elektroniczne wyciągi i wypisy aktów notarialnych (prawo o notariacie), postępowanie cywilne w tym ewentualnie nowe procedury grupowe dla ochrony inwestorów na rynku kapitałowym, postępowanie karne, zwłaszcza na etapie przygotowawczym (policja, prokuratura). Konieczne będzie także uwzględnienie kierunków rozwoju prawa unijnego.

IX. Polskie doświadczenia z sądami wyspecjalizowanymi oraz z udziałem czynnika społecznego w wymiarze sprawiedliwości

36. W Polsce istnieją już sądy o pewnym stopniu sprofilowania. Zaliczają się do nich wydziały: rodzinny i nieletnich, pracy, ubezpieczeń społecznych (ewentualnie pracy i ubezpieczeń społecznych), gospodarczy.
37. Oprócz wymienionych w punkcie poprzedzającym wydziałów, istnieją w Polsce sądy wyspecjalizowane w ścisłym tego słowa znaczeniu. Są nimi:
 - (i) Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który funkcjonuje jako XVII Wydział Sądu Okręgowego w Warszawie. W jego kognicji znajduje się rozpoznawanie w postępowaniu sądowym spraw z odwołań i zażaleń na decyzje i postanowienia wydawane przez: Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego, Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej, organ regulacyjny określony w art. 27a ust. 1 ustawy z 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, a także dla tych spraw o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, które wniesiono do sądu do dnia 16 kwietnia 2016 r.
 - (ii) Sąd Unijnych Znaków Towarowych i Wzorów Wspólnotowych, który został wyodrębniony jako XXII Wydział Sądu Okręgowego w Warszawie. Jego zakres

działania określają rozporządzenia Rady (WE) nr 6/2002 z 12 grudnia 2001 r. oraz nr 40/94 z 20 grudnia 1993 r. Na podstawie tych przepisów kognicja Sądu Unijnych Znaków Towarowych i Wzorów Wspólnotowych (SUZTiWW) obejmuje sprawy dotyczące naruszenia, groźby, braku naruszenia wzorów przemysłowych i znaków towarowych, unieważnienia wzoru wspólnotowego, wygaśnięcia, unieważnienia znaku towarowego, skutków naruszenia znaku towarowego.

- (iii) Wspecjalizowane sądy okręgowe (w liczbie 11) właściwie w sprawach wniosków o przekazanie dziecka za granicę. Instancją odwoławczą ustanowiono Sąd Apelacyjny w Warszawie. Zmiany te zostały wprowadzone na podstawie ustawy z dnia 26 stycznia 2018 r. o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych (Dz.U. 2018, poz. 416).
- 38. Dodatkowo, polskie przepisy procesowe przewidują już udział czynnika społecznego w wymiarze sprawiedliwości. Ma to miejsce w zakresie rozpatrywania spraw cywilnych i karnych z udziałem ławników, niemających formalnie statusu sędziego, co może być punktem odniesienia dla projektowanych zmian przewidujących wprowadzenie kategorii sędziów honorowych.
- 39. W ramach poszukiwania punktów odniesienia wśród istniejących, krajowych rozwiązań, należy zwrócić uwagę na uzasadnione uwzględnienie rynkowych wynagrodzeń pracowników podmiotów nadzorowanych przy ustalaniu wysokości wynagrodzeń pracowników Urzędu KNF. Ta sama *ratio* powinna znajdować zastosowanie przy dokonywaniu analogicznych ustaleń dla kadr Sądu Rynku Kapitałowego, głównie sędziów orzekających w SRK.

X. Doświadczenia państw obcych i inspiracje prawnoporównawcze dla stworzenia optymalnego modelu Sądu Rynku Kapitałowego w Polsce

- 40. W państwach obcych funkcjonują sądy specjalistyczne powołane do rozstrzygania spraw korporacyjnych i/lub spraw z zakresu rynku kapitałowego. Poniższa lista stanowi skrótowy, niekompletny przegląd takich sądów.
 - (i) Niemcy: przy sądzie apelacyjnym (*Oberlandesgericht*) we Frankfurcie nad Menem (finansowa stolica Niemiec i siedziba głównej giełdy papierów wartościowych) został

utworzony wydział ds. nabywania papierów wartościowych i przejęć spółek publicznych (*Senat für Wertpapiererwerbs- und Übernahmesachen*), który rozpatruje sprawy z zakresu rynku kapitałowego na podstawie § 48 ust. 4, § 62 ust. 1, § 64 i 65 w zw. z § 67 *Wertpapiererwerbs- und Übernahmegesetz* (WpÜG). Ponadto, w niemieckim Federalnym Sądzie Najwyższym (*Bundesgerichtshof*) funkcjonuje II Wydział Cywilny (*II. Zivilsenat*), który rozpatruje skargi kasacyjne wyłącznie w sprawach korporacyjnych, a wchodzący w jego skład sędziowie są uznawani za wiodących w Niemczech specjalistów prawa spółek.

- (ii) Włochy: przy *Tribunal di Milano* utworzono wydział przeznaczony do rozpatrywania spraw z zakresu prawa spółek publicznych, nieprzypadkowo ulokowany w Mediolanie – siedzibie włoskiej giełdy papierów wartościowych.
- (iii) Holandia: już we wczesnych latach 70. XX w. przy sądzie apelacyjnym w Amsterdamie utworzono specjalną izbę do spraw przedsiębiorstw (niderl. *Ondernemingskamer*, ang. *Enterprise Chamber*). Mimo jej ulokowania w obrębie sądu apelacyjnego, *Ondernemingskamer* nie stanowi sądu odwoławczego, ale jest sądem pierwszej (i jedynej) instancji, od rozstrzygnięć którego strony mogą wnieść kasację do Holenderskiego Sądu Najwyższego w Hadze (*Hoge Raad der Nederlanden*). *Ondernemingskamer* orzeka w składzie pięcioosobowym, w tym trzech sędziów zawodowych i dwóch ławników – sędziów rekrutujących się spośród cieszących się uznaniem w środowisku byłych piastunów organów spółek publicznych czy biegłych rewidentów. W ten sposób skład orzekający dysponuje nie tylko wiedzą prawniczą, lecz także wiedzą z zakresu rachunkowości i finansów oraz – co szczególnie ważne – doświadczeniem praktycznym i perspektywą biznesową. Postępowanie przed *Ondernemingskamer* jest szybkie i stosunkowo odformalizowane. Sąd ma szeroko zakrojoną władzę ingerowania w stosunki korporacyjne, tj. spektrum możliwych środków, zarówno tymczasowych (środki zabezpieczające), jak i ostatecznych, o zastosowaniu których decyduje według swojego swobodnego uznania – może przykładowo powołać albo odwołać członka organu, uchylić wszelkie decyzje czy uchwały organów, zmienić treść dokumentów korporacyjnych, w tym statutu, zawiesić prawo głosu etc. Szczególne znaczenie ma specjalny instrument ochrony prawnej – tzw. *enquêteprocedure* (ang. *inquiry procedure*) (art. 2:344-2:359 *Burgerlijk Wetboek*), który stanowi rodzaj

prawa żądania rewizji szczególnej przez uprawnione do tego podmioty (głównie wspólników mniejszościowych), by na tej podstawie mogły one ewentualnie podjąć dalsze kroki, na przykład dochodzić odszkodowania od piastunów organów bądź wspólników dominujących.

- (iv) Wielka Brytania: brytyjskie sądy gospodarcze (*Commercial Courts*) są obsadzone sędziami posiadającymi wieloletnie doświadczenie praktyczne z zakresu prawa spółek i rynku kapitałowego. Szczególne znaczenie odgrywa osławiona *Queen's Bench Division of the High Court* w Londynie.
- (v) USA: sprawny i fachowy sąd biznesowy (głównie korporacyjny) – *Court of Chancery* jest uznawany za jeden z najważniejszych czynników sukcesu Delaware w konkurencji regulacyjnej w Stanach Zjednoczonych. Sąd ten okazał się także istotnym kreatorem polityki prawa w obszarze korporacyjnym, zwłaszcza w zakresie prawa przejęć (usankcjonowanie i granice dopuszczalności tzw. *poison pill*) czy w odniesieniu do zasad odpowiedzialności członków zarządu (*business judgment rule*).
- (vi) Izrael: w grudniu 2010 r. Izrael uruchomił specjalny wydział ds. Gospodarczych przy Sądzie Okręgowym w Tel Awiwie (ופי-ביבא לת יוהמה טפשמה חיבב תילכלכ הקלחמ), nazywany także Sądem Gospodarczym (ילכלכה טפשמה חיב), do którego początkowo przydzielono trzech sędziów zawodowych. Sąd rozpatruje oskarżenia o przestępstwa związane z papierami wartościowymi, większość spraw cywilnych z zakresu prawa spółek i papierów wartościowych, w tym pozwy zbiorowe. W ramach nadzoru sądowoadministracyjnego, rozpatruje też odwołania od decyzji Izraelskiego Urzędu Nadzoru ds. Papierów Wartościowych, Giełdy Papierów Wartościowych w Tel Awiwie oraz rejestru handlowego (odpowiednik Krajowego Rejestru Sądowego). Jest także właściwy w sprawie odwołań od decyzji Komisji Dyscyplinarnej ustanowionej na mocy rozporządzenia Rady o doradztwie inwestycyjnym i zarządzaniu portfelem inwestycji. W ocenie ekspertów, od czasu swojego ustanowienia, Sąd Gospodarczy zmienił oblicze rynku kapitałowego w Izraelu, umożliwiając radzenie sobie z problematycznymi transakcjami między spółką a jej akcjonariuszem sprawującym kontrolę i transakcjami mogącymi zaszkodzić interesom inwestorów na rynku kapitałowym. W czerwcu 2018 r. został utworzony drugi sąd tego rodzaju uruchomiony jako wydział w Sądzie

Okręgowym w Hajfie (הפיכת יזומה טפשה תיבב תילכלכ הקלחמ). Odwołania od decyzji Izraelskiego Urzędu Nadzoru ds. Papierów Wartościowych oraz Giełdy Papierów Wartościowych w Tel Awiwie (czyli nadzór sądowo-administracyjny) pozostaną w dalszym ciągu rozpatrywane przez sąd w Tel Awiwie, z uwagi na zgromadzoną dotychczas wiedzę fachową.

41. W uzupełnieniu przeprowadzonego powyżej komparatystycznego przeglądu sądów, których filozofia działania i kognicja odpowiada w dużej mierze koncepcji sądu wyspecjalizowanego opisywanego w niniejszych Założeniach, odnotować wypada aktualne wysiłki niektórych państw związane z usprawnieniami w zakresie rozstrzygania sporów dotyczących „spółek wielonarodowych” (*multinational corporations*), podejmowane celem podniesienia atrakcyjności danej jurysdykcji dla spółek operujących globalnie. Wspólne dla tych reform przyjęcie języka angielskiego jako wyłącznego bądź domyślnego języka postępowania, skupienie się na sprawności i szybkości postępowania oraz przyjęcie istotnie wyższych w stosunku do standardowych opłat sądowych. Sądy te operują zatem w filozofii zbliżonej do arbitrażu, niemniej jednak są one nadal sądami państwowymi, zatem ich orzeczenia korzystają z uznawania i wykonywania na zasadach określonych w Rozporządzeniu UE nr 1215/2012 (Bruksela I). Obserwowana obecnie intensyfikacja tych działań wiąże się dodatkowo z próbą wykorzystania szans w konkurencji systemowej, jakie dla państw pozostających w Unii Europejskiej (tzw. EU-27) otwiera Brexit.
- (i) *Brussels International Business Court* (BIBC) – jest planowany w Belgii jako specjalny międzynarodowy sąd gospodarczy, właściwy do rozstrzygania dużych, międzynarodowych sporów handlowych (niekoniecznie korporacyjnych).
 - (ii) *Netherlands Commercial Court* (NCC) – ma zostać utworzony w Holandii, która nota bene posiada już wyspecjalizowany, cieszący się doskonałą reputacją sąd korporacyjny – *Ondernemingskamer* – (zob. akapit 40(iii) wyżej). NCC ma być osobnym wydziałem sądu okręgowego w Amsterdamie (I instancja) i sądu apelacyjnego w Amsterdamie (II instancja) właściwym do transgranicznych sporów handlowych, działającym według specjalnych reguł postępowania.

XI. Wykonalność

42. Dla powodzenia Projektu kluczowa będzie współpraca z interesariuszami, w tym w szczególności z reprezentatywnymi organizacjami zrzeszającymi emitentów, inwestorów instytucjonalnych, inwestorów indywidualnych etc.
43. Bardzo istotna dla powodzenia Projektu w przewidywanym zakresie będzie współpraca z nadzorcą publicznym – Komisją Nadzoru Finansowego. W niektórych bowiem krajach, w których wprowadzone zostały specjalne sądy ds. rynku kapitałowego, motorem ich ustanowienia był właśnie nadzór finansowy. Współpraca z KNF jest bardzo ważna dla wykonalności Projektu, ponieważ istotne *novum* prezentowanych Założeń obejmuje utworzenie w ramach Sądu Rynku Kapitałowego osobnego Wydziału Korporacyjnego-Publicznego, zmianie ulegnie sposób sprawowania sądowego nadzoru nad działalnością administracyjnego (publicznego) nadzoru nad rynkiem kapitałowym.
44. Gospodarzem domeny, w której ulokowany jest Projekt, jest Ministerstwo Sprawiedliwości. Dla powodzenia Projektu kluczowe będzie zatem przekonanie do jego celowości Ministra Sprawiedliwości.
45. Reforma może mieć znaczenie dla poprawy wskaźnikowej w rankingach mierzących jakość otoczenia prawnego dla biznesu. Może także zostać pozytywnie przyjęta przez międzynarodowych inwestorów. Dlatego też istotne będzie pozyskanie przychylności resortów odpowiedzialnych za rozwój gospodarki, za rozwój rynku finansowego oraz tych agend i podmiotów, które zajmują się promocją Polskiej gospodarki na arenie międzynarodowej.
46. Dla wykonalności reformy kluczowa będzie umiejętna synteza dwóch podejść regulacyjnych: z jednej strony podejścia na zasadzie „zmiany całościowej”, w takim zakresie, aby uzyskać „efekt odcięcia” i „świeży start” potrzebne dla skutecznego zaszczepienia nowego wizerunku, nowej kultury organizacyjnej i nowej filozofii pracy SRK, z drugiej zaś podejścia na zasadzie „zmiany punktowej”, dyktowanej ekonomiką reformy, aby osiągnąć maksymalny efekt przy minimalnych kosztach przejścia (*transition costs*).
47. Zagadnienie objęte niniejszymi Załoženiami znajduje się także w obrębie zainteresowania nauk prawnych i nauk ekonomicznych. Celowe jest przeprowadzenie debaty z udziałem przedstawicieli nauki prawa i nauki ekonomii specjalizujących się w prawie spółek, w prawie rynku kapitałowego

i finansowego, w organizacji i reformach wymiaru sprawiedliwości oraz w ekonomicznej analizie prawa.

XII. Założenia ogólne dotyczące filozofii działania, usytuowania, struktury i obsady personalnej Sądu Rynku Kapitałowego

48. Reforma powinna objąć kwestie proceduralne, ustrojowe i kulturowe. Dopiero ta triada umożliwi odczuwalną poprawę w zakresie sprawności postępowań i jakości rozstrzygnięć.
49. Reforma proceduralna powinna uwzględnić możliwie najszersze wykorzystanie technologii informatycznych, bardziej aktywną rolę sędziego w zakresie kierowania postępowaniem (głównie przez wskazanie stronom obszarów relewantnych dla rozstrzygnięcia, skoro tylko zostaną one zidentyfikowane), efektywniejsze wykorzystanie biegłych.
50. Dodatkowo, w ramach reformy proceduralnej *sensu largo*, należy rozważyć wprowadzenie nowych, specjalnych trybów: (i) postępowania wycenowego, które znajdowałoby zastosowanie do wszelkich postępowań, w których sporna jest jedynie wycena akcji bądź innych papierów wartościowych. Postępowanie takie mogłoby być wzorowane np. na niemieckim postępowaniu wycenowym – tzw. *Spruchverfahren*; (ii) postępowania grupowego, np. wzorowanego na niemieckim *Kapitalanleger-Musterverfahrensgesetz* (KapMuG), które mogłoby służyć praktycznej egzekwowalności ochrony inwestorów detalicznych (w szczególności w zakresie odpowiedzialności prospektowej oraz odpowiedzialności za naruszenie norm ochronnych wynikających z MiFID II/MiFIR). Zmiany te znajdują się poza zakresem Założeń, dlatego zostają jedynie zasygnalizowane, bez szczegółowego przedstawienia i pogłębionej analizy.
51. Reforma ustrojowa znajdzie swój wyraz w wyodrębnieniu organizacyjnym nowego sądu oraz nowej filozofii obsady składów i rekrutacji do zawodu sędziego. Dodatkowo zmiany obejmą postępowanie odwoławcze.
52. Dla osiągnięcia celów Projektu kluczowa będzie przemiana kulturowa. Utworzenie nowego sądu powinno umożliwić „świeży start”, co będzie obejmowało nie tylko nowe procedury i nowe (tj. dedykowane) kadry, ale także zaszczepienie nowej kultury organizacyjnej i nowego podejścia do zewnętrznych „użytkowników” systemu (*user friendly*). Będzie to wzmocnione przez podkreślenie, że wymiar sprawiedliwości to nie tylko rozwiązywanie sporów czy dokonywanie innych czynności zastrzeżonych dla sądów, ale to jednocześnie usługa publiczna, która powinna

być dostarczana w sposób innowacyjny, przystępny i przyjazny dla jej odbiorców (tu: spółek publicznych i ich interesariuszy oraz innych aktorów rynku kapitałowego/finansowego).

53. Reforma będzie miała na celu również realne wzmocnienie gwarancji niezawisłości sędziowskiej. Wiąże się to z nieprawidłowościami, jakie obecnie zachodzą na linii sąd – biegły. Wobec specjalistycznego charakteru niektórych zagadnień, zwłaszcza związanych z instrumentami finansowymi, zaciera się granica między znajomością prawa a wiadomościami szczególnymi (specjalnymi), w zakresie których uzasadniona jest pomoc biegłego. Często prowadzi to do tego, że – jak przyznają sami biegli oraz pełnomocnicy – to biegły *de facto* wydaje wyrok. Biegły nie jest jednak objęty takimi gwarancjami niezależności i niezawisłości, z jakich korzysta sąd. Dlatego też profesjonalizacja sądów poprawi niezawisłość i niezależność wymiaru sprawiedliwości.
54. Zostanie utworzony wyspecjalizowany Sąd Rynku Kapitałowego. Sąd ten powinien zostać usytuowany na poziomie sądu okręgowego i objąć następujące wydziały: (i) Wydział Korporacyjny-Cywilny (WKC), (ii) Wydział Korporacyjny-Publiczny (WKP), (iii) Wydział Odwoławczy (WO). Opcjonalnie może także zostać powołany odrębny (iv) Wydział Rejestrowy dla Spółek Publicznych (WRSP). W zakresie spraw karnych przewiduje się zmiany w składach sądów karnych, z pozostawieniem ich dotychczasowej właściwości. Alternatywnie, dotychczasowa właściwość zostałaby zachowana dla postępowania przed sądem I instancji, zaś w II instancji właściwym byłby Wydział Odwoławczy SRK.
55. Do rozważenia jest także powołanie w ramach Wydziału Korporacyjnego-Cywilnego osobnej Izby Międzynarodowej (dalej: IM), która byłaby powołana do rozstrzygania sporów dla „spółek wielonarodowych” (*multinational corporations*) bądź dla spółek z istotnym udziałem inwestorów zagranicznych. Na tej samej zasadzie musiałyby powstać Izba Międzynarodowa przy Wydziale Odwoławczym. Obie Izby Międzynarodowe dopuszczałyby język angielski jako język postępowania. Wzorem dla IM byłyby sądy międzynarodowe, które w najbliższym czasie mają zostać utworzone w Belgii i w Holandii – odpowiednio *Brussels International Business Court* (zob. akapit 41(i) wyżej) i *Netherlands Commercial Court* (zob. akapit 41(ii) wyżej). Po faktycznym wyeliminowaniu postępowań opartych na dwustronnych traktatach o ochronie inwestycji (BITs), powołanie wyspecjalizowanego sądu powszechnego procedującego w ję-

zyku angielskim, według elastycznych zasad postępowania, mogłoby przyczynić się do podniesienia zaufania do polskiego wymiaru sprawiedliwości wśród zagranicznych inwestorów. Urzeczywistnienie w pełni tego postulatu wymagałoby jednak dodatkowych zmian w obrębie procedur cywilnej. Już jednak samo przyjęcie języka angielskiego jako języka postępowania przez IM byłoby cennym sygnałem dla międzynarodowych inwestorów.

56. Siedzibą SRK będzie Warszawa.
57. Właściwość miejscowa Wydziału Korporacyjno-Cywilnego obejmie obszar Rzeczypospolitej Polskiej, przez co będzie on właściwy dla spółek mających swoją siedzibę na terenie całego kraju.
58. Właściwość rzeczowa będzie obejmowała opisane w niniejszych Założeniach sprawy cywilne i publicznoprawne dotyczące spółek publicznych.
59. Utrata statusu spółki publicznej nie będzie rzutowała na zmianę właściwości SRK.
60. SRK będzie miał własnego prezesa koordynującego pracę wszystkich wydziałów składających się na SRK.
61. W skład SRK będą wchodzić, obok sędziów zawodowych, sędziowie honorowi.
62. Sędziowie honorowi będą rekrutowali się spośród uznanych na rynku specjalistów z dziedzin innych, niż prawo, a to finansów, instrumentów finansowych, wyceny przedsiębiorstw, zarządzania etc. (np. szczególnie doświadczeni audytorzy, członkowie organów, dyrektorzy finansowi, doradcy transakcyjni i finansowi etc.). Możliwym rozwiązaniem jest określenie składu sędziowskiego w ten sposób, aby sprawy rozstrzygane były przez sędziego zawodowego wraz z sędziami honorowymi, na zasadach zbliżonych do sposobu funkcjonowania składu sądowego z udziałem ławników, choć z większym upodmiotowieniem sędziów honorowych.
63. Formuła funkcjonowania SRK powinna umożliwiać elastyczne delegowanie – czasowe i *ad hoc* – sędziów pomiędzy wydziałami, aby zapewnić zarówno sprawne odpowiadanie na wpływ spraw (możliwe są tu czasowe fluktuacje) jak i uwzględnić profil kompetencyjny sędziów stosownie do charakteru sprawy, a nadto, aby zapewnić dyfuzję idei w obrębie SRK. Filozofią SRK będzie rotacja sędziów w obrębie – przynajmniej niektórych – wydziałów SRK, włączając w to – między I a II instancją (to dodatkowe uzasadnienie dla pozostawienia instancji odwoławczej na tym samym szczeblu aby uniknąć hierarchiza-

cji w obrębie społeczności sędziów SRK). Dodatkowo, przewiduje się delegacje *ad hoc* sędziów honorowych do składów sądów karnych jako ławników orzekających obligatoryjnie w I instancji sprawach o przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu dotyczące spółek publicznych, stypizowane w kodeksie karnym oraz w kodeksie spółek handlowych, jak również przestępstwa stypizowane w ustawach szczególnych (Prawie bankowym, ustawie o obrocie instrumentami finansowymi, ustawie o ofercie publicznej, ustawie o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi itd.) oraz w rozporządzeniach unijnych stosowanych wprost (MiFIR, MAR⁴ i rozporządzenia delegowane/wykonawcze). W sądach karnych II instancji delegacja obejmowałaby sędziów zawodowych SRK – delegowanych *ad hoc* do składów orzekających w II instancji.

64. Wynagrodzenie sędziów SRK (zarówno zawodowych jak i honorowych) powinno uwzględniać alternatywne szanse zawodowe osób sprawujących urząd sędziego SRK na rynku usług prawniczych prywatnych (kancelarie, sektor prywatny) oraz w sektorze doradztwa biznesowego. Jest to tym bardziej aktualne, że do SRK powinni trafić również przedstawiciele innych zawodów prawniczych. Uzasadnia to wyższe od wynikających z ogólnych zasad zaszerzegowania stawki uposażenia sędziów SRK. Inspiracji dla proponowanego rozwiązania należy poszukiwać w zasadach wynagradzania pracowników Urzędu KNF, gdzie również uwzględnia się – jako pewien punkt odniesienia – stawki rynkowe pracowników podmiotów nadzorowanych. Należy przy tym nadmienić, że zapewnienie adekwatnych, konkurencyjnych uposażeń pozwoli na rekrutację do SRK właściwych kadr. Koszt społeczny utrzymania obecnie istniejących deficytów w wymiarze sprawiedliwości (przewlekłość postępowań, ograniczona przewidywalność rozstrzygnięć, częściowo nietrafne orzecznictwo) jest znacznie wyższy, niż dodatkowy koszt potrzebny dla utworzenia SRK i opłacenia sędziów orzekających w SRK.
65. SRK powinien także być miejscem wdrożenia nowego modelu organizacji pracy sądów i sędziów, z szerszym wykorzystaniem asystentów sędziego.
66. Zwiększone wynagrodzenia dla sędziów SRK oraz nakłady na

⁴ *Market Abuse Regulation (MAR)* – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku (rozporządzenie w sprawie nadużyć na rynku) oraz uchylające dyrektywę 2003/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywy Komisji 2003/124/WE, 2003/125/WE i 2004/72/WE.

asystentów SSRK mogłyby być pokrywane z wyższych, niż standardowe opłat sądowych. Waga tych opłat waga bowiem zazwyczaj pomijalna w sporach wielkich wartości.

XIII. Założenia merytoryczne dotyczące Wydziału Korporacyjnego-Cywilnego (WKC)

67. Wydział Korporacyjny-Cywilny będzie właściwy rzeczowo dla rozpatrywania spraw z zakresu:
- (i) stosunku spółki, tj. wszelkich sporów ze stosunku członkostwa w spółce, w tym zwłaszcza sporów dotyczących organów i ich uchwał, niezależnie od tego, czy podstawą żądania byłyby przepisy Kodeksu spółek handlowych czy przepisy ustaw bardziej ogólnych – Kodeksu cywilnego, bądź ustaw szczególnych – np. ustawy o komercjalizacji i niektórych uprawnieniach pracowników (tj. Dz.U. 2018, poz. 2170);
 - (ii) sporów dotyczących odpowiedzialności piastunów organów oraz innych osób (likwidatorów, rewidentów, audytorów);
 - (iii) spraw związanych z partycypacją pracowników w organach spółek, z pozostawieniem innych spraw we właściwości sądów pracy / sądów pracy i ubezpieczeń społecznych;
 - (iv) ochrony wierzycieli na podstawie przepisów prawa spółek w takim zakresie, w jakim nie znajdują się one w obszarze właściwości sądów upadłościowych;
 - (v) niektórych spraw spornych przekazanych obecnie do właściwości sądów gospodarczych-rejestrowych (por. art. 182 § 3, art. 212 § 4, art. 312 § 8 k.s.h.) – zob. akapit nr 66 niżej;
 - (vi) sporów związanych z nabywaniem akcji i udziałów spółek nabywanych bądź zbywanych przez spółki publiczne, tj. transakcji M&A z udziałem spółki publicznej występującej jako zbywca bądź nabywca, głównie w zakresie odpowiedzialności za wady prawne i fizyczne na podstawie zapewnień i gwarancji w umowach spółek (do dyskusji);
 - (vii) odpowiedzialności prospektowej (art. 98 ustawy z 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, Dz.U. 2017, poz. 1768, ze zm., dalej: u.o.i.f.) tj. w szczególności odpowiedzialności podmiotu odpowiedzialnego za prawdziwość, rzetelność i kompletność informacji zamieszczonych w prospekcie emisyjnym, memorandum informacyjnym oraz innych dokumentach sporządza-

nych i udostępnianych w związku z ofertą publiczną dotyczącą papierów wartościowych, dopuszczeniem papierów wartościowych lub instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi do obrotu na rynku regulowanym lub ubieganiem się o takie dopuszczenie;

- (viii) pozostałych spraw odszkodowawczych z zakresu rynku kapitałowego, w szczególności na podstawie art. 98 ust. 7 w zw. z art. 56 ust. 1 ustawy z 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz.U. 2018, poz. 512, ze zm., dalej: OfertU) – odpowiedzialność emitenta lub podmiotu biorącego udział w sporządzeniu informacji za naruszenie obowiązków upubliczniania informacji bieżących i okresowych; art. 98 ust. 7a w zw. z art. 17 ust. 1 lub 2 MAR – odpowiedzialność emitenta lub podmiotu biorącego udział w sporządzeniu informacji za naruszenie obowiązków w zakresie informacji poufnych; art. 177 u.o.i.f. – odpowiedzialność wystawiającego świadectwo; art. 15 MAR – odpowiedzialność z tytułu manipulacji na rynku.
- (ix) pozwów grupowych (zbiorowych) inwestorów na rynku kapitałowym – jeśli reforma takie zmiany obejmie, albo jeżeli zostałyby one wprowadzone w późniejszym czasie – np. na wzór niemieckiej ustawy *Gesetz über Musterverfahren in kapitalmarktrechtlichen Streitigkeiten* (KapMuG);
- (x) odpowiedzialności odszkodowawczej towarzystw funduszy inwestycyjnych, zarządzających alternatywnymi spółkami inwestycyjnymi oraz banków-depozytariuszy (art. 45a ust. 6, art. 64 ust. 1, art. 70g ust. 16, art. 70h ust. 9, art. 75 ust. 1, art. 72a ust. 1, art. 81g ust. 1, art. 81k ust. 1 ustawy z 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (tj. Dz.U. 2018, poz. 1355).
- (xi) sporów pomiędzy klientami detalicznymi/profesjonalnymi oraz firmami inwestycyjnymi i bankami związanymi z oferowaniem produktów inwestycyjnych;
- (xii) odpowiedzialności odszkodowawczej producentów (wytwórców) produktów inwestycyjnych;
- (xiii) tymczasowej ochrony prawnej (postępowanie zabezpieczające – art. 730 i n. k.p.c.) we wszystkich ww. sprawach.

68. Właściwość SRK w wymienionych wyżej sprawach będzie niezależna od wartości przedmiotu sporu.

69. Podkreślenia wymaga, że według Założeń nastąpi zmiana właściwości z sądu rejestrowego na sąd gospodarczy (czego konsekwencją będzie przyjęcie dla spółek publicznych właściwości SRK) dla niektórych spraw pozostających dotychczas w kognicji sądów rejestrowych (zob. akapit nr 67(v) wyżej). Obecnie bowiem, z powodów głównie historycznych, nieznajdujących obecnie merytorycznego uzasadnienia, niektóre sprawy korporacyjne o charakterze spornym są przekazane do właściwości sądów rejestrowych, mimo iż nie wykazują związku ze sprawami rejestrowymi. Sprawami takimi są sprawy dot. winkulacji udziałów – art. 182 § 3 k.s.h., sprawy dot. sądowego zobowiązania zarządu do udzielenia wyjaśnień lub udostępnienia do wglądu dokumentów spółki – art. 212 § 4 k.s.h., sprawy dot. sporów wycenowych – art. 312 k.s.h., w tym także na mocy odesłań m.in. z art. 417 § 1 oraz art. 418¹ § 7, 431 § 7, 449 § 3, 503¹ § 2, 538¹ § 3 k.s.h., art. 85 OfertU.
70. Należy przy tym zarekomendować, aby spory wycenowe były rozpatrywane według nowej, specjalnej procedury wycenowej. Miałyby ona wówczas zastosowanie do wszystkich spółek, nie tylko publicznych, choć jeżeli spór dotyczył spółki publicznej, właściwy byłby SRK (Wydział Korporacyjny-Cywilny). Zagadnienie to jednak wymagałoby osobnej reformy, szerszej, które to zagadnienie wykracza poza zakres Założeń, choćby z tej racji, że reforma powinna mieć szerszy zakres, niż tylko odnoszący się do spółek publicznych.
71. Wydział Korporacyjny-Cywilny zostanie utworzony jako specjalny wydział gospodarczy Sądu Okręgowego w Warszawie. Usytuowanie Wydziału Korporacyjnego-Cywilnego na poziomie sądu okręgowego uzasadnione jest tym, że będzie on jednocześnie stanowił część SRK.

XIV. Założenia merytoryczne dotyczące Wydziału Korporacyjnego-Publicznego (WKP)

72. Wydział Korporacyjny-Publiczny będzie właściwy do rozpatrywania skarg na decyzje KNF, zażaleń na postanowienia wydawane przez KNF oraz Przewodniczącego KNF. W wariantcie zakładającym szerszą kognicję i utworzenie Sądu Rynku Finansowego (SRF), Wydział ten byłby właściwy także do rozpatrywania skarg na decyzje wydawane przez Zarząd Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

73. Obecnie odwołania od decyzji regulatorów rynku finansowego rozpatrywane są przez WSA w Warszawie, od orzeczeń którego przysługuje skarga kasacyjna do NSA. Z uwagi na umiejscowienie KNF oraz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w strukturach administracji, od ich orzeczeń nie przysługuje odwołanie, które zapewniłoby merytoryczną weryfikację wydanej decyzji przed jej zaskarżeniem do sądu administracyjnego. Wniosek o ponownie rozpoznanie sprawy w praktyce nie spełnia funkcji weryfikacyjnej.
74. Zgodnie z przyjętym w Polsce modelem sądownictwa administracyjnego, obecnie sądy administracyjne orzekają jedynie kasatoryjnie, tj. są uprawnione tylko do uchylenia zaskarżonej decyzji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Sądy administracyjne nie mają natomiast uprawnień do wydawania orzeczeń reformatoryjnych, w których dokonywałyby zmiany zaskarżonej decyzji i samodzielnie orzekały co do istoty sprawy.
75. Wzorcem dla działania Wydziału Korporacyjnego-Publicznego (dalej: WKP) powinny być przepisy Kodeksu postępowania cywilnego normujące zasady działania oraz reguły postępowania przed Sądem Ochrony Konkurencji Konsumentów. W szczególności Sąd Rynku Kapitałowego, w tym jego Wydział Korporacyjny-Publiczny, powinien procedować na podstawie przepisów procedury cywilnej, a nie sądowno-administracyjnej. W razie uwzględnienia odwołania, Wydział Korporacyjny-Publiczny powinien móc zaskarżoną decyzję albo uchylić, albo zmienić w całości lub w części i orzec co do istoty sprawy.
76. Dodatkowo, Wydział Korporacyjny-Publiczny powinien orzekać również w sprawie działań i zaniechań regulatorów rynku finansowego, które nie mają substratu decyzji administracyjnej, jak również w sprawach skarg na bezczynność oraz przewlekłe prowadzenie postępowania. Przykładowo, Wydział Korporacyjny-Publiczny byłby właściwy do rozpoznania skargi podmiotu na umieszczenie go na liście ostrzeżeń publicznych (obecnie przepisy prawa nie przewidują w takiej żadnego środka prawnego dla podmiotu objętego wpisem). Ostatecznie zakres kognicji WKP w tych sprawach byłby zależny od zakresu kognicji Sądu Rynku Kapitałowego (bądź Sądu Rynku Finansowego, jeśli zakres miałby być poszerzony o zagadnienia dotyczące nie tylko rynku kapitałowego, ale całego rynku finansowego).

77. Wydział Korporacyjny-Publiczny zostanie utworzony jako specjalny wydział gospodarczy Sądu Okręgowego w Warszawie. Usytuowanie WKP na poziomie sądu okręgowego uzasadnione jest tym, że będzie on jednocześnie stanowił część SRK.

XV. Reforma w zakresie poprawy efektywności postępowań karnych w sprawach o przestępstwa na rynku kapitałowym

78. Zgodnie z koncepcją zaprezentowaną w niniejszym studium, SRK miałby być wyspecjalizowanym sądem orzekającym na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Jego kognicja obejmowałaby zarówno rozstrzyganie sporów cywilnoprawnych, jak również orzekanie (na wzór Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów) w przedmiocie odwołań od decyzji administracyjnych wydawanych przez regulatorów rynku finansowego, głównie KNF.
79. Elementem niezbędnym dla prawidłowego funkcjonowania rynku kapitałowego jest również odpowiednie stosowanie przepisów karnych w celu właściwego penalizowania zachowań godzących w integralność rynku oraz interesy inwestorów. Właściwe zastosowanie normy karnej wymaga od składu sędziowskiego również wnikliwej znajomości funkcjonowania rynków kapitałowych, bez której nie jest możliwa rzetelna ocena materiału dowodowego oraz znamion zarzucanego oskarżonemu czynu.
80. W przypadku spraw karnych, jest niezwykle ważne, aby sąd rozpoznający sprawę był postrzegany przez oskarżonego jako sąd bezstronny i niezawisły. W typowej sprawie, w razie stwierdzenia nieprawidłowości w wyniku kontroli przeprowadzonej przez publicznego nadzorcę (zazwyczaj KNF), w pierwszej kolejności zostaje wydana decyzja administracyjna, która prowadzi do złożenia zawiadomienia o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa i wszczęcia postępowania przygotowawczego. W razie powołania Sądu Rynku Kapitałowego, rozstrzygnięcie w sprawie wywołanej wniesieniem odwołania od decyzji administracyjnej czasowo poprzedzałoby w większości przypadków orzeczenie o winie w sprawie karnej. Przyznanie Sądowi Rynku Kapitałowego również kognicji karnej mogłoby skutkować powstaniem swego rodzaju uprzedzeń dla rozstrzygnięcia karnego w tym sensie, że skład sędziowski orzekający w sprawie karnej kierowałby się sugestiami wy-

nikającymi z wcześniejszych orzeczeń, a nie oceniał sprawę samodzielnie i od początku. Z tej przyczyny umiejscowienie również wydziału karnego w strukturach Sądu Rynku Kapitałowego, mimo oczywistych zalet takiego rozwiązania związanych z akumulacją specjalistycznej wiedzy w obrębie jednego sądu, ma jednak również i tę wadę, a ściślej – rodzi takie zagrożenie, że może prowadzić do pewnego rodzaju uprzedzenia sądu karnego wcześniejszym rozstrzygnięciem innego sądu. Waga tego zagrożenia dla spraw karnych jest większa, niż w przypadku innych spraw, ponieważ postępowanie karne podlega szczególnym gwarancjom proceduralnym z uwagi na zakres ingerencji rozstrzygnięcia, zwłaszcza wyroku skazującego, w sferę praw i wolności jednostki. Usytuowanie wydziału karnego w obrębie SRK mogłoby rodzić wrażenie, że sąd rozpoznający sprawę karną jest sądem technicznym, który skupia się na formalnej ocenie czynu przez pryzmat technicznej znajomości sposobu funkcjonowania rynku finansowego, a który nie jest w stanie uwzględnić indywidualnych okoliczności związanych z popełnieniem czynu zabronionego. Jednocześnie jednak pozostawienie dotychczasowej właściwości wiąże się z dalszym trwaniem zidentyfikowanych wcześniej wad, a to braku wystarczającej specjalizacji, braku akumulacji wiedzy i doświadczenia oraz przenoszenia *de facto* części wyrokowania na biegłych (zob. akapit nr 26(iii) i 53 wyżej).

81. W świetle powyższego zasadne wydaje się pozostawianie rozpoznawania spraw karnych, co najmniej na etapie I instancji, w ramach obecnych wydziałów karnych sądów powszechnych, tj. poza kognicją Sądu Rynku Kapitałowego. Zachowana została by również obecne zasady ustalania właściwości miejscowej sądów karnych, w wyniku czego część spraw rozstrzygana byłaby przez sądy spoza Warszawy. Sposobem na wzmocnienie elementu fachowego przy rozstrzyganiu spraw karnych powinno być wprowadzenie zasady, że określone przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu stypizowane w kodeksie karnym (rozdział XXXVI i XXXVII k.k.) oraz w kodeksie spółek handlowych (tytuł V k.s.h.), jak również przestępstwa stypizowane w ustawach szczególnych (Prawie bankowym, ustawie o ofercie publicznej – por. art. 99-104a OfertU, ustawie o obrocie instrumentami finansowymi – por. art. 178-184 u.o.i.f., w tym również w zw. z MAR i Rozporządzeniem 648/2012, ustawie o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi itd.) rozstrzygane byłyby obo-

wiązkowo w składzie jednego sędziego zawodowego oraz dwóch ławników powoływanych spośród grona sędziów honorowych Sądu Rynku Kapitałowego (delegacja *ad hoc* do prowadzenia poszczególnych spraw). W ten sposób sędzia zawodowy mógłby zapewnić prowadzenie procesu zgodnie z wymogami procedury karnej, natomiast sędziowie honorowi wniesić niezbędną dla rozstrzygnięcia wiedzę fachową z zakresu funkcjonowania rynków finansowych oraz uczestniczyć w naradzie sędziowskiej.

82. Realizacja założenia opisanego w punkcie poprzedzającym wymagałaby dokonania punktowych zmian w ustawie procesowej, bez wprowadzania daleko idących zmian strukturalnych w sądownictwie karnym, szczególnie newralgicznym systemowo. Może to być dodatkowym argumentem zwiększającym szanse na pożyteczne przeprowadzenie reformy (wykonalność).
83. W drugiej instancji możliwe są do rozważenia dwa warianty:
 - (i) w pierwszym wariantcie, apelacje od wyroków sądu I instancji wydanych przez sędziego zawodowego oraz dwóch sędziów honorowych rozstrzygane byłyby na dotychczasowych zasadach przez sąd złożony w całości z sędziów zawodowych. W skład sądu rozpatrującego środek odwoławczy obok sędziego zawodowego z danego sądu odwoławczego (właściwego miejscowo), wchodziłoby również, na zasadzie delegacji *ad hoc*, sędziowie zawodowi orzekający stale w Sądzie Rynku Kapitałowego. Plusem tego rozwiązania jest pozostawienie bez zmian dotychczasowej właściwości miejscowej. Minusem są uciążliwości związane z realizacją delegacji *ad hoc* przez sędziów SRK.
 - (ii) w drugim wariantcie apelacje od wyroków sądu I instancji rozpatrywane byłyby przez Wydział Odwoławczy SRK. Plusem tego rozwiązania byłaby jednolitość orzecznictwa, ponieważ instancją odwoławczą byłby jeden sąd w Polsce, który gromadziłby kapitał specjalistycznej wiedzy. Minusem tego rozwiązania byłaby pewna „wsobność” oraz fakt, że SRK byłby jednak właściwy głównie do spraw cywilnych i spraw publicznonprawnych związanych z głównie z sankcjami administracyjnymi – mogłoby to skutkować pewnym niedoszacowaniem specyfiki prawnokarnej.

84. Niezależnie od powyższych propozycji, reforma systemu prawnokarnego sankcjonowania przestrzegania przepisów dotyczących spółek (publicznych), rynku kapitałowego i – szerzej – rynku finansowego, powinna być uzupełniona o dalszą profesjonalizację prokuratury. Profesjonalizacja ta powinna się dokonywać głównie przez specjalizację. Szersze omówienie tego zagadnienia wykraczałoby jednak poza ramy niniejszych Założeń odnoszących się do Sądu Rynku Kapitałowego.

XVI. Założenia merytoryczne dotyczące Wydziału Odwoławczego

85. W chwili obecnej znaczna część przepisów mających zastosowanie do rynku finansowego ma swoją genezę w prawie Unii Europejskiej oraz przewiduje za ich naruszenie sankcję administracyjnoprawną. Z drugiej strony te same naruszenia mogą być również sankcjonowane w drodze cywilnoprawnej (np. naruszenie przepisów mających na celu ochronę inwestorów na rynku kapitałowym może prowadzić zarówno do nałożenia kary pieniężnej przez KNF, jak i skutkować podniesieniem roszczeń odszkodowawczych przez poszkodowanych inwestorów). Istotne jest, aby w obu tych trybach (*public enforcement* i *private enforcement*), zapewniona była spójność orzecznicza. Z tej troski wyrasta postulat, aby sąd rozpatrujący środki odwoławcze od orzeczeń pierwszoinstancyjnych był właściwy do rozstrzygania zarówno w sprawach cywilnych (środki odwoławcze od rozstrzygnięć pierwszoinstancyjnych WKC), jak i administracyjnych (środki odwoławcze od rozstrzygnięć pierwszoinstancyjnych WKP). W tym celu przewiduje się utworzenie wspólnego dla tych spraw sądu odwoławczego, który będzie funkcjonował jako Wydział Odwoławczy w ramach SRK.
86. Argumentem za pozostawieniem instancji odwoławczej w obrębie SRK jest fundamentalne zamierzenie reformatorskie, którym jest profesjonalizacja orzecznictwa przez specjalizację. Z uwagi na to, że – jak wspomniano powyżej – sankcje na rynku kapitałowym mają różnoraki charakter (naruszenie przepisów może być sankcjonowane cywilnoprawnie, w drodze sankcji administracyjnej lub karnie) istotne jest, aby ten sam korpus sędziów orzekał w sprawach odwoławczych rozpatrywanych w pierwszej instancji przez Wydział Korporacyjny-Cywilny oraz Wydział Korporacyjny-Publiczny (sprawy karne pozostają

– według niniejszych Założeń – w dotychczasowej właściwości, ale przy założeniu delegacji *ad hoc* sędziów honorowych, bądź sędziów SRK – odpowiednio w I i II instancji karnej). Tylko w ten sposób będzie możliwe zapewnienie spójności pomiędzy wykładnią przepisów z zakresu rynku kapitałowego/finansowego na potrzeby ochrony cywilnoprawnej oraz administracyjnego określenia praw i obowiązków uczestników rynku kapitałowego/finansowego.

87. Istotne będzie także odstępianie od hierarchicznej – statusowej dyferencjacji sędziów orzekających w SRK, które ma sprzyjać rotacji między wydziałami. Chodzi również o zasygnalizowanie nowego trendu zmierzającego do zmniejszenia swoistej stratyfikacji prestiżu w wymiarze sprawiedliwości związanej z szczeblem, w którym sędzia orzeka (jest to obecnie obserwowane jako negatywne zjawisko odpływu sędziów z sądów upadłościowych, które są ulokowane na poziomie rejonu, na skutek awansu tych sędziów do sądów okręgowych).
88. Zagadnieniem związanym z prezentowaną reformą, ale wykraczającą poza jej ramy, jest model apelacji w procesie cywilnym. Polskie postępowanie cywilne przyjmuje model tzw. apelacji pełnej, co oznacza przyjęcie, że sąd II instancji ponownie rozstrzyga sprawę i jednocześnie – niejako pośrednio – kontroluje to, co zrobił sąd II instancji. W tym modelu sąd II instancji dokonuje ponownej oceny dowodów i ustaleń faktycznych. Model apelacji pełnej jest obecnie w odwrocie, co potwierdzają badania prawnoporównawcze. Do rozważenia pozostaje, czy wśród zmian towarzyszących nie należy przeprowadzić podobnych reform w polskim postępowaniu cywilnym – w pełnym bądź częściowym zakresie, np. dla postępowań przed SRK. Zmiana ta wiązałaby się z opisaną w punkcie poprzedzającym „destratyfikacją”, tj. złagodzeniem gradacji ważności między pierwszą instancją a instancją odwoławczą. Od wyroków wydanych przez Wydział Odwoławczy w wyniku rozpatrzenia apelacji powinna przysługiwać skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego niezależnie od wartości przedmiotu sporu.

XVII. Problematyka rejestrowa spółek publicznych

– stan zastany i aktualne reformy dotyczące sądów rejestrowych i postępowania rejestrowego w Polsce

90. Obecnie sądy rejestrowe są wydziałami gospodarczymi sądów rejonowych wybranych miastach. Rozpatrują one spra-

wy rejestrowe i inne sprawy przekazane przez ustawę dla spółek, których siedziba znajduje się na obszarze ich właściwości.

91. Ustawą z dn. 26.01.2018 r. o zmianie ustawy o krajowym rejestrze sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 398), (dalej również jako *ReformaKRS2018U*) wprowadzono wiele zmian, głównie obejmujących wykorzystanie systemów teleinformatycznych i digitalizację czynności związanych ze składaniem dokumentów stanowiących podstawy wpisu do KRS oraz składanych do akt rejestrowych podmiotów podlegających wpisowi do rejestru. Zmiany objęły m.in. KRSU, K.P.C., ustawę o rachunkowości, ustawę – prawo o notariacie. Większość zmian modyfikujących sposób funkcjonowania rejestru sądowego wchodzi w życie z dniem 1 marca 2020 r. Z punktu widzenia przedmiotowego Studium szczególne znaczenie mają następujące zmiany wprowadzane przez *ReformaKRS2018U*:
 - (i) wprowadzenie obowiązku składania wszystkich wniosków do rejestru przedsiębiorców KRS oraz dokumentów stanowiących podstawę wpisu lub podlegających dołączeniu do akt rejestrowych z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego;
 - (ii) umożliwienie stronom i sądowi wymiany korespondencji z wykorzystaniem systemu bez konieczności ponownego wypełniania formularza (wezwania brakowe, uzupełnienia braków wniosku) w ramach prowadzonego postępowania;
 - (iii) wydawanie przez sąd rejestrowy w toku postępowania zarządzeń o charakterze technicznym (nieorzecznym) w formie elektronicznej;
 - (iv) połączenie systemu teleinformatycznego, w którym składane będą wnioski z systemem wpisów, co umożliwi automatyczne (po podjęciu decyzji przez orzekającego) sporządzenie Projektu postanowienia bez konieczności ręcznego wpisywania danych przez pracowników sekretariatu;
 - (v) umożliwienie wprowadzenia korekt w treści automatycznie wygenerowanego Projektu postanowienia oraz jego uzupełnienia o uzasadnienie;
 - (vi) doręczanie orzeczeń i pism sądowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego;
 - (vii) prowadzenie akt rejestrowych podmiotów wpisanych do rejestru przedsiębiorców KRS w postaci elektronicznej i ich udostępnianie w czytelni akt oraz za pośrednictwem systemu teleinformatycznego;

- (viii) zapewnienie digitalizacji pism wpływających i wysyłanych w formie papierowej do i z akt rejestrowych prowadzonych w postaci elektronicznej;
- (ix) wprowadzenie usługi newslettera;
- (x) umożliwienie złożenia środków zaskarżenia z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego;
- (xi) udostępnianie akt rejestrowych prowadzonych w postaci elektronicznej sądowi odwoławczemu przez sąd I instancji (ale sąd II instancji ma nie mieć dostępu do systemu teleinformatycznego, podobnie jak SN – etap elektroniczny zakończy się zatem z chwilą złożenia w systemie teleinformatycznym odwołania za pośrednictwem sądu I instancji, który konwertuje dokumenty do postaci papierowej i w tej postaci przekazuje sądowi II instancji);
- (xii) utworzenie przez Krajową Radę Notarialną Centralnego Repozytorium Elektronicznych Wypisów Aktów Notarialnych (dalej „Repozytorium”), prowadzonego w systemie teleinformatycznym, w którym przechowywane będą elektroniczne wypisy i wyciągi aktów notarialnych sporządzonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- (xiii) przyjęcie zasady, wedle której niezwłocznie po sporządzeniu aktu notarialnego, który ze względu na swoją treść podlega zgłoszeniu do rejestru przedsiębiorców KRS notariusz umieści elektroniczny wypis tego aktu w Repozytorium, opatrując wypis kwalifikowanym podpisem elektronicznym (dotyczy również protokołów);
- (xiv) przyjęcie zasady, wedle której wnioskodawca, składając wniosek do sądu rejestrowego, we właściwym polu, wskaże, jaki numer w Repozytorium ma akt notarialny, który chce dołączyć do wniosku. W momencie zarejestrowania wniosku przez sąd rejestrowy (*de facto* w momencie nadania sygnatury sprawy) dokument, którego numer w Repozytorium został wskazany we wniosku, zostanie automatycznie przekazany za pośrednictwem systemu teleinformatycznego z Repozytorium i dołączony do wniosku;
- (xv) wprowadzenie obowiązku składania sprawozdań finansowych w postaci elektronicznej w odpowiednim formacie danych.

92. Zmiany wprowadzone przez *ReformaKRS2018U* odpowiadają na dużą część oczekiwań, jakie spółki publiczne mają pod adresem sądów rejestrowych. Wejście w życie tych zmian osłabi argumenty na rzecz utworzenia osobnego wydziału rejestrowego właściwego do

spraw rejestrowych (wpisowych i nie wpisowych) spółek publicznych. Przyjęte bowiem rozwiązania, które wejdą w życie 1 marca 2020 r., mają zasięg uniwersalny, dotyczą zatem wszystkich postępowań rejestrowych, także spółek publicznych.

93. Dodatkowo należy zwrócić uwagę na przewidywaną w niniejszych Założeniach zmianę właściwości sądów rejestrowych poprzez wyjęcie z jej zakresu spraw o charakterze spornym, albo potencjalnie spornych, którymi są sprawy dot. winkulacji udziałów – art. 182 § 3 k.s.h., sprawy dot. sądowego zobowiązania zarządu do udzielenia wyjaśnień lub udostępnienia do wglądu dokumentów spółki – art. 212 § 4 k.s.h., sprawy dot. sporów wycenowych, w tym rozpatrywanie żądań powołania biegłego/rewidenta – por.: art. 312 k.s.h., w tym także na mocy odesłań m.in. z art. 417 § 1 oraz art. 418¹ § 7, 431 § 7, 449 § 3, 503¹ § 2, 538¹ § 3 k.s.h., art. 85 OfertU. Sprawy te, które wedle prezentowanych Założeń powinny zostać przekazane do rozpoznania sądom gospodarczym, znajdują się, o ile dotyczyć będą spółek publicznych, w właściwości Sądu Rynku Kapitałowego (ściśle: Wydziału Korporacyjnego-Cywilnego).
94. W opisanym stanie rzeczy możliwe jest pozostanie przy uniwersalnych rozwiązaniach przewidzianych przez ReformaKRS2018U i uzupełnionych o przewidziane w niniejszych Założeniach przekazanie spraw spornych sądom gospodarczym (*ergo*: SRK dla spółek publicznych) – zob. akapit poprzedni. Wiele sporów, które mają swój wymiar również w czynnościach rejestrowych (wpisy), stanowi w gruncie rzeczy spory gospodarcze, w których strony korzystają z tymczasowej ochrony prawnej udzielanej przez sąd procesowy, którym – w myśl Założeń – dla spółek publicznych będzie Sąd Rynku Kapitałowego (WKC). Wpis bądź zakaz wpisu w rejestrze następuje wówczas na podstawie postanowienia sądu „procesowego” (tu: SRK – WKC) o udzieleniu zabezpieczenia. Główny ładunek problemowy zostanie zatem przy sądzie wyspecjalizowanym (SRK/WKC).
95. Mimo zmian wprowadzanych na podstawie ReformaKRS2018U oraz mimo zmian przewidywanych w niniejszych Założeniach, pozostają pewne argumenty przemawiające za wyodrębnieniem osobnego sądu rejestrowego dla spółek publicznych. Argumenty te są następujące:

- (i) pewna (ale stosunkowo nieznaczna) liczba spraw rejestrowych wykazuje skomplikowanie, które wymaga szczególnych kompetencji w prawie spółek. Liczba ta jest nieznaczna, ponieważ większość kontrowersyjnych zmian statutowych staje się przedmiotem sporów uchwałowych przed sądem gospodarczym;
 - (ii) w przypadku do niektórych rozwiązań statutowych istotne może być wypracowanie spójnej i przewidywalnej praktyki rejestrowej;
 - (iii) istotne jest zapewnienie szybkiego i fachowego rozpatrywania środków odwoławczych, co będzie ułatwione, jeśli wydział rejestrowy będzie częścią wyspecjalizowanego sądu (SRK);
 - (iv) istotne jest przyjęcie filozofii bardziej „usługowego” i przyjaznego funkcjonowania sądu rejestrowego. Chodzi o to, aby była możliwa także nieformalna (choć zapewniająca mechanizmy zapobiegające naruszaniu niezawisłości sędziowskiej) komunikacja uczestnika postępowania z sądem rejestrowym zwłaszcza w postępowaniach niespornych, co ma znaczenie na przykład w sytuacji, kiedy określona reorganizacja korporacyjna, dla której wpis ma charakter konstytutywny, wymaga przyjęcia z góry przewidywalnego harmonogramu działań (np. ustalenie bilansów na dzień łączenia instytucji finansowych).
96. Gdyby reforma wprowadzająca SRK miała objąć także wydział rejestrowy dla spółek publicznych, wówczas wydział ten, jako Wydział Rejestrowy dla Spółek Publicznych (WRSP), powinien zostać utworzony według następujących założeń:
- (i) Wydział Rejestrowy dla Spółek Publicznych będzie usytuowany wyjątkowo jako wydział Sądu Okręgowego w Warszawie (inaczej niż inne sądy rejestrowe, które są wydziałami sądów rejonowych). Takie wyjątkowe usytuowanie podyktowane jest założeniem, że WRSP będzie stanowił część SRK.
 - (ii) Właściwość miejscowa WRSP obejmie obszar Rzeczypospolitej, przez co będzie on właściwy dla spółek mających swoją siedzibę na terenie całego kraju. Przyjmuje się zasadę neutralności wprowadzonej właściwości miejscowej, tj. podleganie spółek SRK/WRSP w Warszawie nie będzie rzutowało na ich siedzibę, która będzie wyznaczała właściwość miejscową w innych sprawach, będzie decydowała o sprawach podatkowych i innych. Podleganie

wpisowi do rejestru prowadzonego przez WRSP nie będzie powodowało w tej materii żadnych zmian.

- (iii) Właściwość rzeczowa WRSP obejmie wszelkie sprawy spółek publicznych przekazane do właściwości sądów rejestrowych (właściwość wyłączna). Będą to zatem zarówno sprawy o wpis, jak i sprawy niewpisowe.
 - (iv) Na postanowienie referendarza będzie przysługiwała skarga do sądu (środek niedewolutywny), ale referendarz będzie mógł od razu postanowieniem przekazać sprawę sądowi z uwagi na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne albo na poziom skomplikowania sprawy.
 - (v) Poza zmianami wynikającymi z ReformaKRS2018U należałoby postulować dla WRSP, aby procedurą elektroniczną było objęte także postępowanie odwoławcze (apelacyjne) – ReformaKRS2018U przewiduje bowiem postępowanie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego jedynie do etapu złożenia środka odwoławczego.
 - (vi) Dodatkowo należy wprowadzić terminy instrukcyjne rozpatrywania wniosków wpisowych i rozpatrywania środków odwoławczych. Istotniejsze jednak będzie przyjęcie przyjaznej formuły funkcjonowania sądu rejestrowego (przemiana kulturowa). Powinna objąć efektywną, skoncentrowaną na wsparciu w rozwiązaniu problemu, formułę komunikacji z uczestnikami postępowań rejestrowych, z zachowaniem prawnych i technicznych środków chroniących niezawisłość sędziowską.
97. Pewnym rozwiązaniem kompromisowym uwzględniającym argumenty za powstrzymaniem się od tworzenia osobnego sądu rejestrowego dla spółek publicznych (zob. akapity nr 91-94 wyżej) jak również argumenty za utworzeniem takiego sądu w postaci WRSP (zob. pkt. 95 wyżej), byłoby przyjęcie, że sprawy rejestrowe w I instancji pozostają w dotychczasowej właściwości miejscowej wydziałów rejestrowych przy sądach rejonowych według miejsca siedziby spółki, podczas gdy w II instancji właściwy byłby Wydział Odwoławczy SRK.